

Utjecaj dugoročnih investicija na konkurentnost malih i srednjih poduzeća

Komes, Antonija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:211:240190>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerađivanja 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-06-04**



Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
VARAŽDIN

Antonija Komes

**UTJECAJ DUGOROČNIH INVESTICIJA NA
KONKURETNOST MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA**

DIPLOMSKI RAD

Varaždin, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
VARAŽDIN

Antonija Komes

Matični broj: 45636/17-R

Studij: Ekonomika poduzetništva

UTJECAJ DUGOROČNIH INVESTICIJA NA
KONKURETNOST MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA
DIPLOMSKI RAD

Mentorica:

izv. prof. dr. sc. Marina Klačmer Čalopa

Varaždin, prosinac 2019.

Antonija Komes

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvor rezultata mojeg rada te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim onih koju su njemu navedeni. Za izradu rada korištene su etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike.

Autor potvrdio prihvaćanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

Konkurentnost u poduzetništvu predstavlja poseban segment modernog poduzetništva koja pod utjecajem globalizacije i drugih faktora je postala nužna za gospodarski rast kroz poduzetništvo određene države. Kada je riječ o konkurentnosti poduzetništva u malim poduzećima bitno je naglasiti kako mala poduzeća imaju izuzetno veliku ulogu u rastu i razvoju gospodarstva. Osnovane su brojne agencije koje se bave financiranjem malih poduzeća jer u razvoju malog poduzetništva vide veliki potencijal za gospodarski rast. Isto tako 1992. godine osnovana je i Hrvatska banka za obnovu i razvoj čiji je osnovni cilj i zadaća poticanje i razvitak hrvatskog gospodarstva. Pored Hrvatske banke za obnovu i razvoj aktivna je i Europska investicijska banka koja u svojoj osnovi ima pružanje financijske potpore malim poduzetnicima. Financiranje malih poduzeća u odnosu na velika poduzeća predstavlja izuzetno osjetljivo područje, u smislu da su mala poduzeća ograničena s različitih aspekata, te su kao takva u zaknutom položaju u odnosu na velika poduzeća.

Ključne riječi: poduzetništvo; konkurentnost; investicije; mala i srednja poduzeća.

Abstract

Concurrency in Entrepreneurship is a special segment of modern entrepreneurship which, under the influence of globalization and other factors, has become necessary for economic growth through the country's entrepreneurship. When it comes to entrepreneurship in small businesses it is important to emphasize that small businesses play an extremely important role in growth and development of the economy. There are a number of major agencies involved in financing small businesses, as small entrepreneurship is seen to have great potential for economic growth. Likewise, in 1992, the Croatian Bank for Reconstruction and Development was established, whose main objective and task is to stimulate and develop the Croatian economy. In front of the Croatian Bank for Reconstruction and Development, the European Investment Bank is also active, which is fundamentally providing financial support to small businesses. Financing small businesses in relation to large companies is an extremely sensitive area, in the sense that small businesses are constrained from different aspects and are as such in backwardness with respect to large companies.

Keywords: Entrepreneurship; competitiveness; investments; small businesses.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
1.1. Metode i tehnike rada.....	1
1.2. Sadržaj rada	1
2. POJAM I OBLICI MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA	3
2.1. Inokosna poduzeća	3
2.2. Partnerstva.....	4
2.3. Društvo s ograničenom odgovornošću	4
2.4. Dioničko društvo.....	5
2.5. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo	5
3. KONKURENTNOST U PODUZETNIŠTVU	7
4. ULOGA HRVATSKE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ I EUROPSKE INVESTICIJSKE BANKE	11
5. FINANCIRANJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA	16
5.1. Mogućnosti financiranja	19
5.1.1. Trgovački kredit	22
5.1.2. Faktoring	23
5.1.3. Leasing.....	24
5.1.4. Financiranje vlastitim kapitalom	25
5.1.5. Fondovi rizičnog kapitala i poslovni anđeli	25
5.2. Ograničenja financiranja	26
6. PODUZETNIČKO INVESTIRANJE.....	27
7. RAZVOJ TVRTKE WE-KR d.o.o. POMOĆU DUGOROČNIH INVESTICIJA.....	29
8. ZAKLJUČAK.....	32
POPIS LITERATURE	34
POPIS SLIKA	36
POPIS TABLICA	37
POPIS GRAFIKONA	38

1. UVOD

Razvoj malog poduzetništva u modernom vremenu predstavlja veliki potencijal i prekretnicu jer su brojna istraživanja na tu temu ukazala da velik potencijal leži u malom poduzetništvu. Mala i srednja poduzeća postaju sve više zadužena i važna za pokretanje nacionalne ekonomije, gledajući u globalu. Nadalje, ona generiraju povećani rast broja zaposlenih te broj novonastalih poduzetnika. Ipak, mala poduzeća su u nepovoljnom položaju u odnosu na velika poduzeća, koja kao takva uživaju cijeli niz pogodnosti što je malim poduzetnicima onemogućeno. Cilj rada jest ukazati na značaj razvoja malih i srednjih poduzeća te na njihovu ulogu koju igraju u ukupnom gospodarstvu na razini Republike Hrvatske.

1.1. Metode i tehnike rada

U ovom radu korištene su različite metode istraživanja. Izvori podataka koji su korišteni prilikom pisanja rada bazirani su na proučavanju literature raznih autora, te časopisa domaćih i stranih izvora. U tom je djelu korištena metoda kompilacije, odnosno preuzimanje tuđih rezultata znanstveno istraživačkih radova, tuđih opažanja, zaključaka i spoznaja. Korištena je i metoda deskripcije kojom su opisani pojedinačni pojmovi. Također su korištene induktivna i deduktivna metoda, gdje prva podrazumijeva primjenu induktivnog načina zaključivanja u kojem se na temelju pojedinačnih činjenica dolazi do općih zaključaka, a druga metoda iz općih stavova izvodi posebne. U radu su korišteni u najvećoj mjeri sekundarni podaci.

1.2. Sadržaj rada

Sadržaj diplomskog rada pod naslovom „*Utjecaj dugoročnih investicija na konkurentnost malih i srednjih poduzeća*“ podijeljen je u osam poglavlja.

U prvom poglavlju, *Uvodu*, opisuju se korištene metode, predmet i sadržaj rada, te se analitički pristupa sadržaju rada po poglavljima. Drugo poglavlje, *Pojam i oblici malih i srednjih poduzeća*, definira pojam poduzeća te razjašnjava vrste postojanja malih i srednjih poduzeća. *Konkurentnost u poduzetništvu*, obuhvaća jasno definiranje pojma konkurentnosti s aspekta brojnih teoretičara i stručnjaka koji se bave istraživanjem konkurentnosti u poduzetništvu. Isto tako navedene su strategije i ciljevi koji su razvijeni kako bi se poticala uspješna konkurentnost među poduzećima. Četvrto poglavlje, *Uloga Hrvatske banke za obnovu i razvitak i Europske investicijske banke*, je poglavlje koje obuhvaća svrhu i cilj i

jedne i druge banke. Naime, u ovom poglavlju detaljno se analiziraju nadležnosti, ovlasti, položaj, vizija i misija Hrvatske banke za obnovu i razvitak i Europske investicijske banke. Isto tako navedena je i zakonska regulativa koja uređuje predmetno područje. Peto poglavlje nosi naslov, *Financiranje malih i srednjih poduzeća*, a predstavlja poglavlje u kojem se detaljno analiziraju uvjeti i kriteriji koje moraju zadovoljiti obje kategorije poduzeća da bi nosile naziv 'malog' i 'srednjeg' poduzeća. Isto tako analiziraju se mogućnosti i ograničenja prilikom financiranja istih. Šesto poglavlje, *Poduzetničko investiranje*, analizira strategije koje se primjenjuju prilikom investiranja, sam pojam investiranja u poduzetničkom smislu te ostale segmente koji su bitni za poduzetničko investiranje. U sedmom djelu rada prikazan je utjecaj dugoročnih investicija na razvoj i uspjeh tvrtke WE-KR d.o.o koja je poslovanje započela sa 15 djelatnika, 9 godina poslovala u kategoriji malih i srednjih poduzetnika, te u 2015. godini stekla status velikog poduzetnika ostvarivši sve kriterije za ulazak u tu kategoriju.

Zaključak predstavlja sintezu sve iznesenog u radu, dok se na kraju rada nalazi popis relevantne literature, slika, tablica i grafikona koji su korišteni prilikom pisanja diplomskog rada.

2. POJAM I OBLICI MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

Poduzeće, kao oblik društvene organizacije rada može biti definirano kao gospodarska, tehničko-tehnološka, ljudska, organizacijska i pravna cjelina koja koristi i kombinira potrebne inpute kako bi stvorila proizvod i uslugu namijenjenu tržištu, a sve to s ciljem da stvori profit, ali i da ostvari druge ciljeve. Povijesno gledano, kao prvi oblik poduzeća javlja se inokosno poduzeće, a zatim ga slijede obiteljska poduzeća, ortačka društva, te na samom kraju dolaze dionička društva. Dvije su osnovne podjele malih i srednjih poduzeća obzirom na činitelje koji utječu na njihovo osnivanje, a to su:

- mala i srednja poduzeća koja su osnovana pod utjecajem ponude koja čine osnovu za nekvalitetan razvoj. Ona se javljaju kao posljedica neuspjeha privrede neke zemlje te u vrijeme recesije, a nezaposlenost je glavni motiv njihova osnivanja
- mala i srednja poduzeća koja su osnovana pod utjecajem ekspanzije potražnje koja predstavljaju normalan i prirodan put stvaranja poduzeća. (Web izvor: Obilježja i značenje malih i srednjih poduzeća za hrvatsko gospodarstvo, preuzeto 10.09.2019.)

2.1. Inokosna poduzeća

Inokosna poduzeća imaju samo jednog vlasnika, a jedini ograničavajući čimbenik su obveze prema državnim propisima i ograničenja glede financijskih sredstava. Najveća odgovornost je predstavljena odgovornošću prema potencijalnim kupcima, no također i prema vjerovnicima, jer ako se ne podmiruju obveze prema njima, vlasnik može propasti. Inokosna poduzeća su uglavnom orijentirana na lokalna tržišta, a najčešće proizvode jedan ili nekoliko sličnih ili srodnih proizvoda. Kod inokosnog poduzeća vlasnik je ujedno i poduzetnik, menadžer i radnik, a u posao može uključiti i članove obitelji. Vlasnik ima potpunu kontrolu nad odlukama, prihodima i rashodima, fleksibilan je, brzo se prilagođava promjenama na tržištu. Kao glavni nedostatak navodi se neograničena odgovornost poduzetnika, a razlog tome leži u činjenici da je poduzetnik vođen samo jednim ciljem, sam mora donositi poslovne odluke pa je i razina odgovornosti zaista velika. Obzirom da ga je lako osnovati jer za njegovo osnivanje treba tek nekoliko dozvola radi sigurnosti vlasnika te obzirom na navedene prednosti, inokosno vlasništvo je najrašireniji oblik organizacije u koji spada 70 % svih poduzeća. (Web izvor: partnerstvo-razvoj.net, preuzeto 10.09.2019.)

2.2. Partnerstva

Partnerstvo ili ortaštvo predstavlja ugovorom zasnovan obvezno-pravni odnos kojim se ugovorne strane obvezuju udružiti svoj rad i/ili imovinu u cijelosti ili tek djelomično da bi postigli zajednički cilj, a pritom se ne stvara novi subjekat. Ortaci mogu biti pravne i fizičke osobe koje se moraju dogovoriti koji im je zajednički cilj kojem će težiti, a svrha postojanja ortaštva mora biti dozvoljena. Nadalje, mora postojati sporazum, čak i ako se radi o klimavoj zajedničkoj organizaciji putem koje svaki ortak ima određeni utjecaj i pravo odlučivanja, ali time ne dolazi do osnivanja pravne osobe. Imovinu ortaštva čine ulogi ortaka te imovina koja je stečena djelovanjem ortaštva. Udjeli ortaka u dobiti i gubitku utvrđeni su ugovorom, a u slučaju da to ugovorom nije uređeno, svakom ortaku pripada jednak udio i dobiti i gubitku. U ortaštvo se mogu udružiti bilo koje dvije ili više osoba, a svaka osoba ulaskom u ortaštvo pristaje na osiguranje djela potrebnog rada i kapitala i spremna je dijeliti profit i gubitke sa ostalima sukladno ortakim ulozima. Svaki ortak ima pravo i obvezu voditi poslove ortakluka (poslovođe) te u svakom trenutku može istupiti iz ortakluka, a može biti i isključen po jednoglasnoj odluci svih ostalih ortaka. Ortaci mogu povjeriti upravljanje jednom ili pak više ortaka ili nekom trećem. Partnerstvo prestaje nakon što se ostvari zajednički cilj ili u slučaju nemogućnosti njegova ostvarenja, propašću imovine partnera, prestankom postojanja pravne osobe ili istupom ortaka ako ortakluk ima dva člana. (Web izvor: poslovni.hr, preuzeto 04.12.2019.)

2.3. Društvo s ograničenom odgovornošću

Društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.) jest pravna osoba koja potpuno samostalno i trajno obavlja gospodarsku djelatnost a sve to s ciljem da se ostvari dobit, bilo proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga. Obzirom na to da je d.o.o. pravna osoba, ono može stjecati prava i obveze i može biti stranka u postupku. Upravo ga to razlikuje od obrta koji je fizička osoba, a ne pravna. Nadalje, d.o.o. može biti osnovan od strane jedne ili pak više osoba, a broj članova društva je neograničen. Najčešće se osniva kada se radi o manjem broju osnivača i kada se ulaže kapital koji je manji nego li kod dioničkog društva. Predmetom poslovanja d.o.o.-a smatra se obavljanje svake djelatnosti koja nije zabranjena zakonom ili se ne protivi moralu društva. Pored obrta, d.o.o. predstavlja najčešći oblik organiziranja poduzetničkog pothvata ako gledamo male poduzetnike. Za obveze prema trećim osobama društvo odgovara neograničeno cijelom svojom imovinom, dok svaki član odgovara samo imovinom koju je unio u društvo. Dobit se dijeli članovima u omjeru uplaćenih temeljnih uloga. Društvo je sačinjeno od uprave, skupštine i nadzornog odbora. Ono prestaje postojati radi protoka vremena ako je osnovano na određeno vrijeme, radi pripajanja drugom društvu ili spajanja u novo društvo, stečaja, likvidacije, odluke

članova društva ili pak ukidanja društva. (Web izvor: repozitorij.efst.unist.hr,preuzeto 04.12.2019.)

2.4. Dioničko društvo

Dioničko društvo (d.d.) je trgovačko društvo u kojem članovi, odnosno tzv. dioničari svojim ulozima sudjeluju u temeljnom kapitalu društva koji je podijeljen na dionice. Za svoje obveze prema trećim osobama društvo odgovara cijelom svojom imovinom, a članovi ne odgovaraju svojom imovinom za obveze društva. Svaka pravna i fizička osoba može postati dioničar. Broj dioničara nije strogo propisan, a društvo može imati i samo jednog člana. Dioničko društvo može biti osnovao na dva načina od kojih je prvi simultano osnivanje, a drugi sukcesivno. Dioničari svoje uloge uplaćuju u novcu ali mogu prenositi stvari i prava. Prava koja stječu uplatom u vrijednost dionice su pravo sudjelovanja u upravljanju društvom, pravo na dividende i pravo na ostatak iz likvidacijske ili stečajne mase u slučaju prestanka društva. Temeljni akt društva jest statut koji utvrđuje tvrtku, sjedište, predmet poslovanja, visinu temeljnog kapitala, prava i obveze tijela društva te druga statusna prava društva. Tijela dioničkog društva čine uprava, skupština i nadzorni odbor. Društvo prestaje poslovati istekom vremena koje je određeno u statutu, odlukom kvalificirane većine članova na glavnoj skupštini, ukidanjem društva, pripajanjem ili spajanjem drugom društvu. U slučaju da dođe do prestanka društva, osim stečaja, provodi se i likvidacija kako bi se unovčila imovina i namirili vjerovnici. (Web izvor: Obilježja i značenje malih i srednjih poduzeća za hrvatsko gospodarstvo, preuzeto 10.09.2019.)

2.5. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG) jest pravna osoba na kojoj jedna ili više fizičkih osoba obavljaju različite poljoprivredne djelatnosti i poslove, a pritom se koriste vlastitim ili pak unajmljenim resursima. Kod OPG-a je nužno da jedna punoljetna osoba nosi funkciju nositelja. Upravo ta osoba odgovara za poslovne rezultate koji proizlaze iz rada poljoprivrednog gospodarstva. OPG može imati više članova, to su u najvećem broju slučajeva punoljetni članovi te iste obitelji, s prebivalištem na istoj adresi, a povremeno ili stalno obavljaju poslove na poljoprivrednom gospodarstvu. OPG mora imati oformljeno ime pod kojim će djelovati, a koje se sastoji od imena OPG-a i imena i prezimena nositelja, te mjesta sjedišta. Također, može koristiti i skraćeni naziv OPG-a koji se sastoji samo od naziva i sjedišta. Da bi se OPG osnovao nije potrebno osigurati temeljni kapital, a nije ni potrebno posjedovati odgovarajuću stručnu spremu. Djelatnosti OPG-a mogu se svesti na primarne, poput bavljenja poljoprivredom, i dopunske, a to su djelatnosti koje su povezane s

poljoprivredom čiji je glavni zadatak omogućiti bolje korištenje proizvodnih kapaciteta i rada članova OPG-a. Glavni uvjet za svrstavanje u dopunsku djelatnost je dohodak po osnovi da ne bude veći od dohotka koji je ostvaren u primarnoj poslovnoj djelatnosti. OPG-ovi su danas veoma važni jer su upravo oni izvor i poveznica svjetske opskrbe i sigurnosti što se hrane tiče. Ustrajni su u očuvanju tradicionalnih prehrambenih proizvoda i samim time pridonose prirodnim resursima. Glavni problem nalazi se u konkurentnosti i slaboj efikasnosti u odnosu na velike proizvođače. No, veliki problem leži i u većim prosječnim troškovima, nižim prinosima ali i lošijim uvjetima financiranja. (Web izvor: pokreniposao.hr, preuzeto 04.12.2019.)

3. KONKURENTNOST U PODUZETNIŠTVU

Hrvatska je na svome putu stvaranja moderne i suvremene države duži vremenski period zapostavljala potrebe malih i srednjih poduzeća. Mnoštvo modernih zemalja Europske unije, te ostale razvijene zemlje svijeta ukazale su na značaj malih i srednjih poduzeća, pa je Hrvatska, vođena istim saznanjima, 2002. godine pristupila donošenju zakonske regulative za uporište malog i srednjeg poduzetništva. Jedan od ključnijih momenata bio je donošenje Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva kojim su se uredile osnovne mjere za primjenu poticajnih gospodarskih mjera usmjerenih razvoju i tržišnom prilagođavanju malog gospodarstva te osnivanje Hrvatske agencije za malo gospodarstvo. (Škabić, I.; Banković, M.: Malo gospodarstvo u Hrvatskoj i ulazak u EU)

Konkurentnost kao pojam ima višestruko značenje, odnosno ima nekoliko višedimenzionalnih kategorija koje se mogu promatrati u smislu cjelokupne nacionalne ekonomije, sektora, djelatnosti ali i samog poduzeća. (Škuflić, 1999; 35)

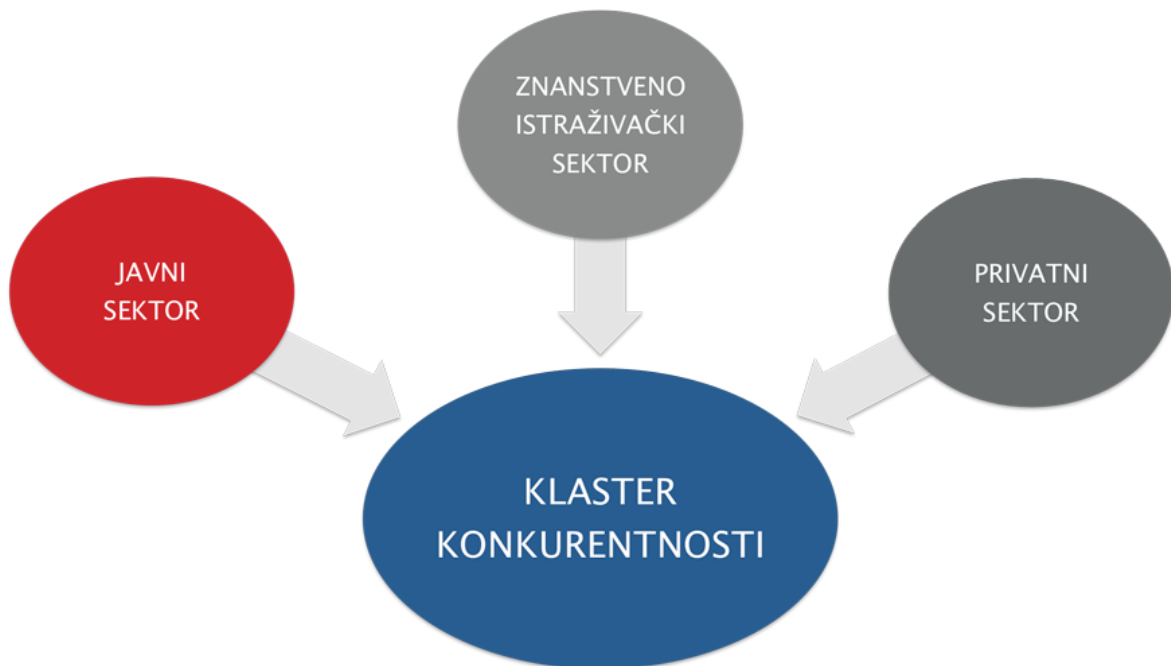
Iz naprijed navedenog je sasvim jasna stvar kako je pojam konkurentnosti izuzetno složen proces koji nije jasno definiran i nema univerzalnu definiciju od strane stručnjaka koji se bave istraživanjem ovog područja. Prema OECD-u¹ konkurentnost se definira kao prednost ili nedostatak nacionalne ekonomije u prodaji proizvoda na međunarodnom tržištu (OECD, 2001), odnosno konkurentnost je sposobnost zemlje/poduzeća/organizacije da u slobodnim i ravnopravnim tržišnim uvjetima proizvede robe i usluge koje prolaze test međunarodnog tržišta, uz istovremeno zadržavanje i dugoročno povećanje realnog dohotka stanovništva. Prema definiciji konkurentnosti OECD-a proizlazi da je konkurentnost relativna sposobnost zemlje, industrije ili mikro subjekta da proizvodi proizvode ili pruža usluge bolje nego ostali sudionici na domaćem i/ili inozemnom tržištu.

Isto tako prema Piriću konkurentnost zauzima središnje mjesto u ekonomskim razmišljanjima, kako razvijenih, tako i zemalja u razvoju. (Pirić, 2008; 149)

Današnja konkurentnost svih poduzeća i organizacija produkt je globalizacije. Pod utjecajem globalizacije poduzeća konkuriraju na tržištu jedno drugom po svim kriterijima i u različitim sferama. Kada poduzeće ostvari bolju konkurentnu poziciju postiže se učinak da raste životni standard unutar zemlje. Država ima bitnu ulogu u konkurentnosti poduzeća. U natjecateljskom okruženju u kojem država daje prednost poduzećima karakteristične su sljedeće pojave:

1 Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

- visoka razina štednje uz nisku kamatnu stopu za investiranje
- pravo vlasništva
- pravo upravljanja dobrima
- tehnološki motivirana i predana radna snaga za koju se podrazumijeva da je visokoobrazovana. (Vietor, 2010; 41)



Slika 1 Klaster konkurentnosti u poduzetništvu

Izvor: Agencija za investicije i konkurentnosti, preuzeto 17.05.2019.

Sa svrhom poticanja rasta i razvoja hrvatskog gospodarstva, Vlada Republike Hrvatske odlučila je grupirati sve javne, privatne te znanstveno-istraživačke predstavnike u inovativnim sektorima, a sve to s ciljem da se jača konkurentnost hrvatskih tvrtki, a time i hrvatska ekonomija i društvo. Klasteri konkurentnosti u Hrvatskoj su zamišljeni kao neprofitne organizacije koje teže okupljanju najboljih gospodarstvenika u određenom sektoru, kako malih i srednjih, tako i velikih poduzetnika, predstavnika regionalne i lokalne samouprave te znanstveno-istraživačke institucije, kako bi se uspostavila sinkronizacija i zajednička suradnja s ciljem jačanja konkurentnosti gospodarskih sektora na nacionalnoj razini. Krajnja učinkovitost klastera određena je samom kvalitetom komunikacije i suradnje koja je uspostavljena unutar formalne strukture klastera. (Web izvor: investcroatia.gov.hr, preuzeto 17.05.2019.)

Agencija za investicije i konkurentnost izdvađa 3 važna izvještaja pomoću kojih se može mjeriti konkurentnost zemalja u svijetu, a to su:

- izvještaj o globalnoj konkurentnosti, koji se izdaje od strane Svjetskog ekonomskog foruma
- poslovanje, izvještaj izdan od strane Svjetske banke
- svjetski godišnjak konkurentnosti, kojeg izdaje Međunarodna organizacija za razvoj menadžmenta (Web izvor: zir.nsk.hr, preuzeto 04.12.2019.)

Konkurentnost u poduzetništvu je izuzetno bitan segment razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj. Shodno tome osnovane su brojne agencije i udruge za promicanje kvaliteta, odnosno poticanje poduzetnika ka natjecateljskom tržištu rada, a naprijed navedeno ogleđa se kroz inovativnost i originalnost. Da bi određeno poduzeće imalo karakteristike konkurentnosti i kao takvo konkuriralo na tržištu potrebna je doza inovativnosti, te da kao takvi budu na poduzetničkoj sceni prepoznati kao original. Poduzeća koja imaju određen stupanj inovativnosti i originalnosti imaju poticaj od države, na način da se mogu prijaviti na brojne natječaje, odnosno na takav način prijavljuju svoje projekte za uvođenje novog proizvoda ili neke usluge. Sredstva se u tom konkurentom okruženju izdvajaju iz državnog proračuna ili pak proračuna Europske unije. Takve mjere propisane su nizom strategija i direktiva koje je Republika Hrvatska potpisala još prije samog ulaska u Europsku uniju. (Vietor, 2010; 44)

Prema posljednjim statističkim podacima konkurentnost ne bi bila moguća bez malih i srednjih poduzeća koja obuhvaćaju oko 99,89% konkurentnog okruženja iz čega proizlazi da igraju ključnu ulogu u tržišnom natjecanju. Usvajanjem Europskog akta o malom gospodarstvu *Small Business Act (SBA)*, EU je otvorila put stvaranja takvog ozračja nastojeći učiniti subjekte malog gospodarstva konkurentnijima, potičući njihov rast, a time i zapošljavanje. U predmetu naprijed navedenog razvijen je program COSME koji je namijenjen isključivo malim i srednjim poduzećima. Osnovna svrha programa je:

- promicanje inovativnosti
- promicanje održivog rasta
- promicanje prekogranične suradnje
- promicanje internacionalizacije poslovanja. (Web izvor: strukturnifondovi.hr, preuzeto 20.05.2019.)

Ciljevi programa obuhvaćaju:

- povećanje konkurentnosti europskih tvrtki
- smanjenje nezaposlenosti
- stvaranje poticajne poduzetničke okoline
- razvoj poduzetništva
- olakšavanje pristupa financiranju za mala i srednja poduzeća (MSP). (Web izvor: europski-fondovi.eu, preuzeto 04.12.2019.)

Aktivnosti koje su predviđene programom odnose se na:

1. Aktivnosti za poboljšanje okvirnih uvjeta za konkurentnost i održivost tvrtki u Europskoj uniji što uključuje poboljšanje i jačanje kompetitivnosti te održivosti malih i srednjih poduzeća, razvoj novih strategija konkurentnosti, suradnji i slično.
2. Aktivnosti promocije i jačanja poduzetništva koje uključuju poboljšanje uvjeta za razvoj poduzetništva, pružanje potpore mladim, novim i potencijalnim poduzetnicima, kao i potporu Komisije državama članicama za provođenje mjera za stvaranje poduzetničkog obrazovanja, vještina i stavova za potencijalne i nove poduzetnike.
3. Poboljšanje mjera za pristup financijskim sredstvima za mala i srednja poduzeća što obuhvaća poboljšanje pristupa financijama za *start-up* (početnike) poduzetnike i one koji šire poslovanje, mogućnost korištenja financijskih instrumenata na nacionalnoj i regionalnoj razini, osnivanje posebnih financijskih instrumenata za rast i dugovanja (*EquityFacility for Growth EFG i LoanGuaranteeFacility LGF*) kao i poboljšanje prekograničnih i međudržavnih financiranja u svrhu internacionalizacije MSP-a.
4. Aktivnosti za poboljšanje pristupa tržištima unutar Europske unije i globalno obuhvaćaju potporu Europskoj poduzetničkoj mreži, pružaju podršku za očuvanje standarda i intelektualnog vlasništva u trećim zemljama, potiču međunarodnu suradnju u industriji te ostvaruju dijalog sa trećim zemljama. (Web izvor: een.hr, preuzeto 04.12.2019.)

4. ULOGA HRVATSKE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ I EUROPSKE INVESTICIJSKE BANKE

Hrvatska banka za obnovu i razvoj (skraćeno HBOR) je razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske čija je osnovna zadaća poticanje razvitka hrvatskog gospodarstva. Kreditiranjem, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanjem garancija te poslovnim savjetovanjem, HBOR gradi mostove između poduzetničkih ideja i njihovih ostvarenja s ciljem osnaživanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. HBOR je osnovana 12. lipnja 1992. godine donošenjem Zakona o Hrvatskoj kreditnoj banci za obnovu (HKBO) prvi put objavljen u Narodnim Novinama br. 33/92. Važećim Zakonom o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak („Narodne novine“ br. 138/06, 25/13) u samom članku 1. Zakona propisuju se temeljne odredbe Zakona, odnosno ono područje koje uređuje. Naprijed navedenim člankom je istaknuto kako je predmet Zakona „uređenje položaja, poslova, vlasništva, ovlaštenja i ustroja Hrvatske banke za obnovu i razvitak kao posebne financijske institucije.“ Položaj i cilj Hrvatske banke za obnovu i razvitak propisan je člankom 2. istog Zakona kojim se ističe kako je Hrvatska banka za obnovu i razvitak razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske, čiji je osnovni cilj poticanje razvitka hrvatskoga gospodarstva. Hrvatska banka za obnovu i razvitak ima jednu specifičnost, a to je da njen cilj nije ostvarivanje dobiti, već se dobit poslovne godine raspoređuje u njene rezerve (Web izvor: hbor.hr, preuzeto 02.06.2019.)

Tabela 1 Osnovni podaci o HBOR-u

OSNOVNI PODACI O HBOR-U	
Naziv	Hrvatska banka za obnovu i razvitak
Skraćeni naziv	HBOR
Engleski naziv	„Croatian Bank for Reconstruction and Development“
Sjedište	Zagreb
Područni uredi	Područni ured za Slavoniju i Baranju Područni ured za Dalmaciju Područni ured za Istru Područni ured za Liku

	Područni ured za Primorje i Gorski kotar
Temeljni kapital	7.000.000.000,00 kuna
Vlasništvo	100%-tno vlasništvo RH

Izvor: Vlastita izrada autora temeljem Zakona o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak („Narodne novine“ br. 138/06, 25/13)

Sukladno čl.4. st.1. i 2. Zakona određena je pravna osobnost HBOR-a, a shodno navedenom članku HBOR „je pravna osoba osnovana posebnim zakonom i ne upisuje se u sudski registar.“ Isto tako istaknuto je kako se nad Hrvatskom bankom za obnovu i razvitak ne može provoditi stečaj niti likvidacija, a HBOR može prestati sa svojim radom isključivo temeljem posebnih zakonskih propisa. (Web izvor: hbor.hr, preuzeto 02.06.2019.)

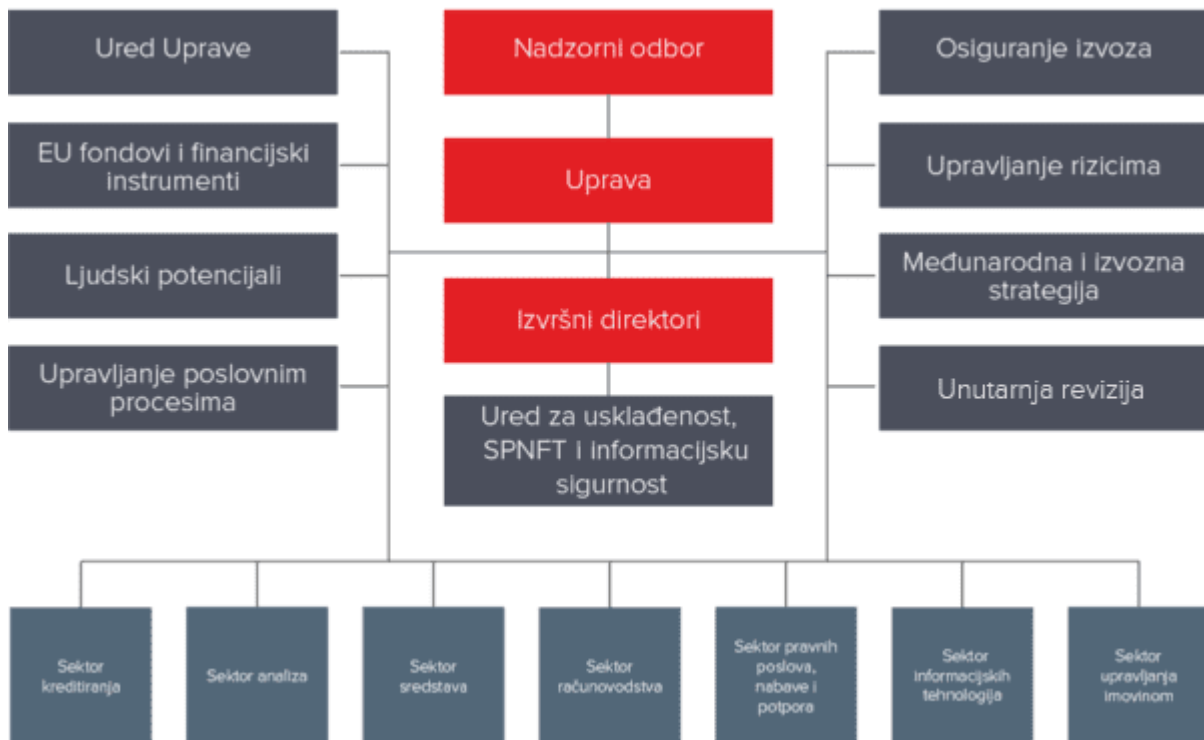
Predmet poslovanja HBOR-a propisan je čl. 10. Zakona. Ovlastima i nadležnostima HBOR potiče sustavni održivi i ravnomjerni gospodarski i društveni razvitak, sukladno općim strateškim ciljevima Republike Hrvatske. Predmet poslovanja HBOR-a, odnosno djelatnost poslovanja je:

1. financiranje obnove i razvitka hrvatskoga gospodarstva
2. financiranje infrastrukture
3. poticanje izvoza
4. potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva
5. poticanje zaštite okoliša
6. osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika. („Narodne novine“ br. 138/06, 25/13)

U cilju obavljanja djelatnosti Hrvatska banka za obnovu i razvitak:

1. odobrava kredite i druge plasmane
2. izdaje bankarska i druga jamstva
3. zaključuje ugovore o osiguranju i reosiguranju
4. ulaže u dužničke i vlasničke instrumente
5. obavlja i druge financijske poslove i usluge u svrhu provedbe djelatnosti. (Web izvor: revizija.hr, preuzeto 04.12.2019.)

Shema makroorganizacije HBOR-a



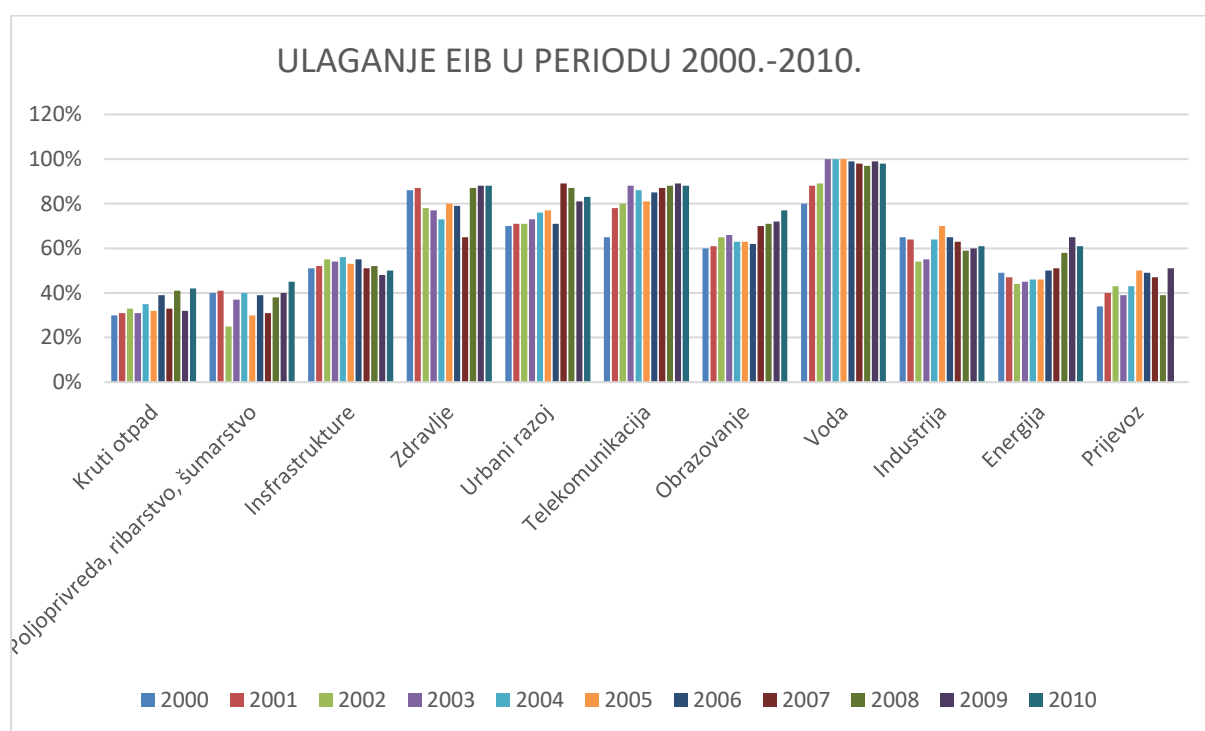
Slika 2 Shema makroorganizacije HBOR-a

Izvor: Službena stranica HBOR-a, preuzeto 02.06.2019.

Tijela koja obavljaju poslove HBOR-a su Uprava i Nadzorni odbor. Pritom Upravu HBOR-a čine tri člana. Članove Uprave imenuje i opoziva Nadzorni odbor, od kojih jednog imenuje za predsjednika Uprave. Uprava zastupa, vodi poslove i raspolaže imovinom Hrvatske banke za obnovu i razvitak sukladno ovom Zakonu i Statutu HBOR-a. HBOR zastupaju skupno predsjednik i jedan član Uprave ili dva člana Uprave. Za zastupanje u određenim poslovima Uprava može ovlastiti i druge osobe, a Uprava donosi odluke natpolovičnom većinom glasova svih članova. Rad uprave reguliran je Statutom i Poslovníkom o radu Uprave. Što se tiče drugog tijela, Nadzorni odbor HBOR-a, sačinjen je od deset članova.. Hrvatski sabor imenuje u Nadzorni odbor HBOR-a tri člana i njihove stalne zamjenike iz redova zastupnika. Ovlaсти nadzornog odbora temelje se na utvrđivanju načela poslovne politike i strategije HBOR-a, te nadziranju vođenja poslova HBOR-a i odlučivanju u slučajevima koji su stavljeni u njegovu nadležnost. (Web izvor: propisi.hr, preuzeto 04.12.2019.)

Europska investicijska banka (EIB) je kreditna banka Europske unije. Osnovna funkcija EIB-a je pružanje multilateralnih zajmova i pružanje sredstava za klimatske promjene. Također, glavna uloga joj leži u osiguranju sredstava za kapitalne investicije vezane uz razvoj i integraciju Europske unije. Zajmovi koje izdaje namijenjeni su za razvoj nedovoljno razvijenih regija, razvoj infrastrukture, poboljšanje konkurentnosti industrije, zaštitu okoliša i slično. (Web izvor: mfin.hr, preuzeto 04.12.2019.)

Grafikon 1. Ulaganje EIB u periodu 2000-2010.



Izvor: vlastita izrada autora prema bruegel.org, preuzeto 07.06.2019.

EIB je usredotočena na četiri osnovna područja koja se tiču inovacija i vještina, malih poduzeća, infrastrukture te klime i okoliša. Inovacije i vještine su nužne za osiguranje održivog rasta, poticanje konkurentnosti na dugi rok, a ujedno je to i glavni prioritet EIB-a, jer je EIB glavni partner u projektima koji se bave razvojem inovacija i vještina za rastuće gospodarstvo. Svrha promicanja inovativnosti i vještina je prisutna kroz podržavanje inovativnih projekata od velikih istraživanja do malih specijaliziranih spin-out-ova ili digitalnih mreža. Mala poduzeća deklariraju se kao pokretači rasta, inovacija i zapošljavanja u Europi. MSP predstavljaju 99% poduzeća u Europskoj uniji i zapošljavaju dvije trećine aktivnog

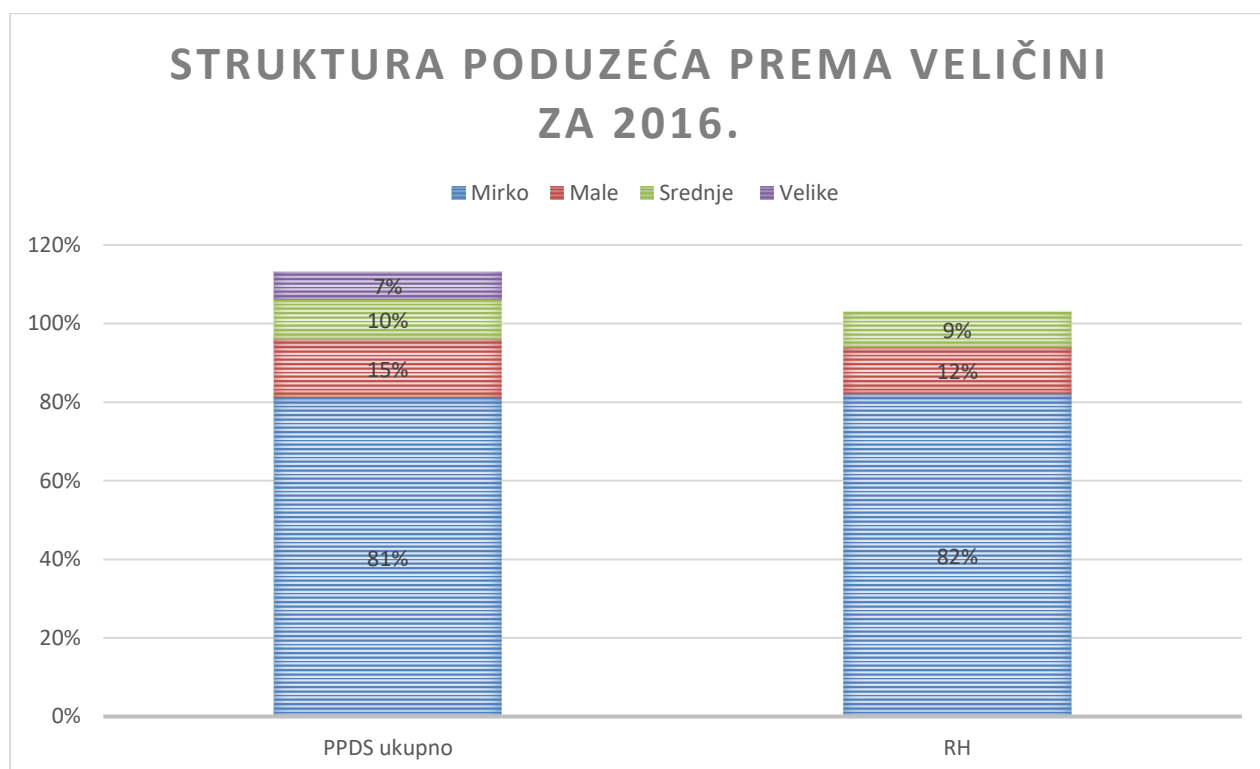
radnog stanovništva. Podrška malim i srednjim poduzećima za pristup financiranju glavni je prioritet za grupu EIB-a. Uvidom u statističke podatke iz 2018. godine EIB Grupa je financirala mala i srednja poduzeća diljem svijeta u iznosu od 23,3 milijarde eura. Također je podržano i 374 000 manjih tvrtki koje zapošljavaju 5 milijuna ljudi. EIB surađuje sa širokim rasponom financijskih posrednika koji nude financijske proizvode usmjerene na mala i srednja poduzeća (uključujući i mikro poduzeća). Infrastruktura, kao još jedan od glavnih područja djelovanja EIB-a, čini ključni stup koji povezuje unutarnja tržišta i gospodarstva. Ti projekti igraju važnu ulogu u gospodarskom rastu, održivosti i stvaranju radnih mjesta, kao i osiguravanju konkurentnosti. Kao banci EU, EIB-u je glavni prioritet ulaganje u energetske učinkovitost, promet, vodu i održivu urbanu infrastrukturu. Uvidom u statističke podatke u 2018. godini EIB je osigurao 12,25 milijardi eura za potporu infrastrukturnim projektima. Napajali su 34,3 milijuna kućanstava i pomogli izgraditi ili nadograditi 26 007 km dalekovoda. Nadalje, EIB je danas najveći multilateralni pružatelj financiranja u području klime diljem cijelog svijeta. Također, podržava projekte koji štite okoliš, pa je u 2018.g. financirala 15,15 milijardi eura u projekte koji se tiču održivog prometa, obnovljive energije, energetske učinkovitosti, biološke raznolikosti te čistog zraka i vode. (Web izvor: eib.org, preuzeto 10.06.2019.)

5. FINANCIRANJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

Mala i srednja poduzeća zbog svojih specifičnosti posebno se izučavaju i istražuju u odnosu na velika poduzeća. U vrijeme brzih gospodarskih promjena, globalizacije i nužnosti razvitka konkurentnosti kako gospodarskih subjekata tako i samih država, posebna pažnja pridodaje se sektoru malog gospodarstva. Mala poduzeća definirana su Zakonom o računovodstvu („Narodne novine“ br. 78/15, 134/15, 120/16, 116/18) odnosno mali poduzetnici su oni koji ne prelaze dva od sljedećih uvjeta:

- ukupna aktiva 32.500.000,00 kuna
- prihod 65.000.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine: 50. (Web izvor: publications.europa.eu, preuzeto 22.05.2019.)

Grafikon 2. Struktura poduzeća prema veličini za 2016. PPDS i RH



Izvor: vlastita izrada autora prema podacima iz FINA-e, preuzeto 09.08.2019.

Mala poduzeća, generalno govoreći danas predstavljaju većinu svih registriranih poduzeća na poduzetničkoj sceni. Mala i srednja poduzeća pridonose:

- zapošljavanju
- povećanju proizvodnje
- pokretači su razvoja i inovacija
- pridonose povećanju konkurentnosti gospodarstva. (Ploh, 2017; 43)

Kao glavne prednosti malih i srednjih poduzeća navode se bolja kontrola te nadzor nad procesima, jer se rukovodi direktnim uključivanjem u proces, nadalje tu je i lakše prilagođavanje promjenama, jer poduzeće nema čvrstu strukturu i radnike koji bi bili usko specijalizirani. U takvim poduzećima se ostvaruje kraća linija komunikacije, a ujedno i bolja informiranost svih zaposlenih. Prisutna je neovisnost koja poduzetnicima omogućuje gotovo pa potpunu autonomiju djelovanja, a velik dio malih i srednjih poduzeća slovi kao obiteljsko poduzeće u kojem većinu prava odlučivanja ima osnivač i najbliži srodnici, a u upravljanje poduzećem uključen je najmanje jedan član iz obitelji. Uz prednosti malih i srednjih poduzeća, javljaju se i nedostaci pod kojima se podrazumijeva da je jedna osoba u većini slučajeva zadužena za velik dio posla, jer vrlo često svi rade sve i moraju znati obavljati velik dio poslova. U velik dio poslova uključuju se specijalizirane organizacije koje pripomažu u računovodstvenim poslovima, transportu, održavanju, pravnim poslovima i slično. Nadalje, ograničena su kako financijskim, tako i ljudskim resursima što se posebice može vidjeti u situaciji kada treba oformiti tim ili izdvojiti jednu osobu za izgradnju sustava upravljanja kvalitetom. Radni nalozi se kreiraju u pisanom obliku u rijetkim situacijama, a zapisi se oblikuju samo ondje gdje je to neizbježno ili gdje to zakon traži. (Web izvor: Obilježja i značenje malih i srednjih poduzeća za hrvatsko gospodarstvo, preuzeto 12.08.2019.)

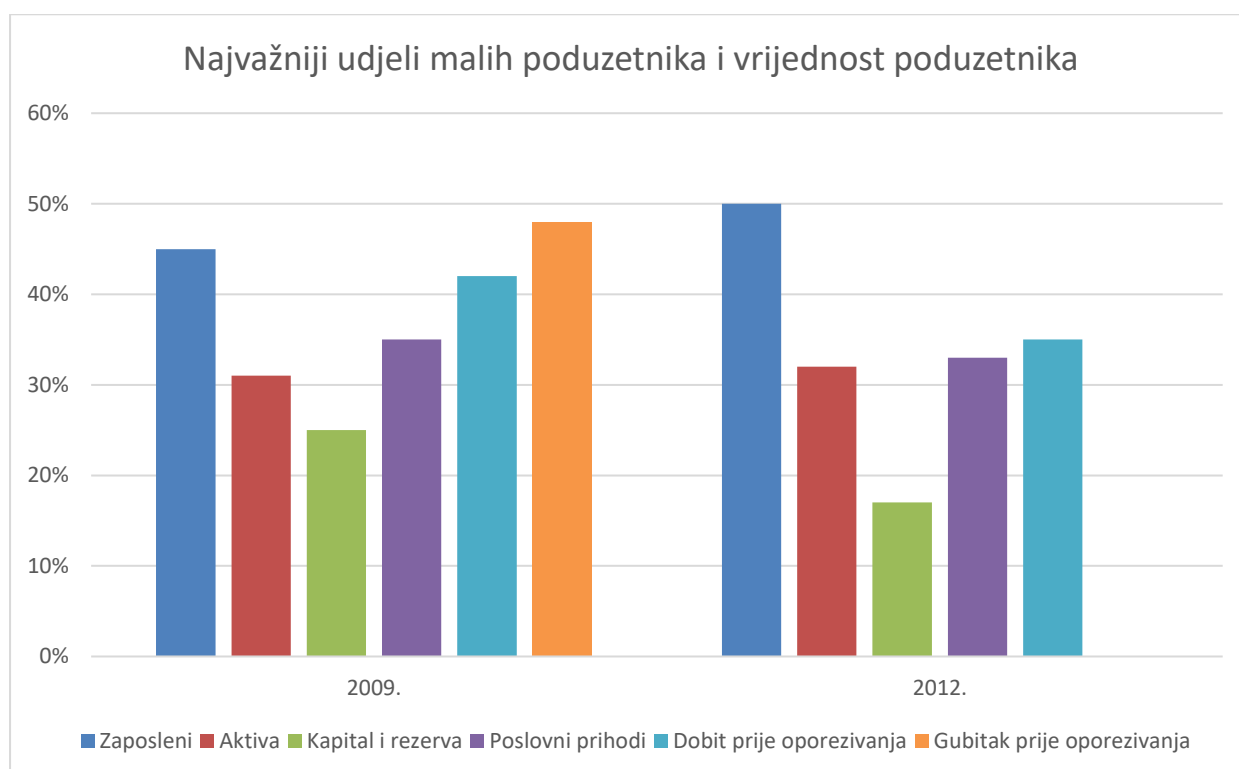
Iz svega naprijed navedenog vidljiva je važnost malih i srednjih poduzeća koje je Europska unija prepoznala kao zaista bitne te im pruža podršku kroz brojne projekte, ali i financiranje iz različitih Europskih fondova.

Razvijenost financijskog sustava očituje se u brojnosti financijskih posrednika i sudionika financijskih tržišta, zastupljenosti specifičnih i prilagođenih financijskih tržišta, u suvremenim financijskim tehnikama, u pravnoj uređenosti i regulaciji. Mnoštvo financijskih institucija svojim djelovanjem na različitim financijskim tržištima čini financijski sustav sigurnim, likvidnim i efikasnim. (Stojanović i sur, 2016; 87)

U bankocentričnim financijskim sustavima, kakav je u Europi, Republici Hrvatskoj i u svim nerazvijenim zemljama, veličinom aktive i brojem institucija dominiraju banke dok su poduzeća i stanovništvo ovisni o bankovnim kreditima. (Leko, 2012; 55) Budući da je u takvim financijskim sustavima tržište vrijednosnih papira tek sekundarnog karaktera, gospodarstva su najvećim dijelom ovisna o financiranju putem bankovnih kredita.

Obzirom da mala i srednja poduzeća u Republici Hrvatskoj imaju najveći udjel u ukupnome broju poduzeća, bankovni krediti najvažniji su eksterni izvor financiranja. Najvažniji oblik financijske podrške razvoju i poslovanju malih i srednjih poduzeća su poslovne banke. Većina banaka u Republici Hrvatskoj ima posebne organizacijske odjele za mala i srednja poduzeća, dok se u ponudi bankovnih kredita poduzetnicima nalaze kratkoročni krediti, dugoročni krediti te posebni kreditni programi u poslovnoj suradnji s ministarstvima, razvojnom bankom, državnim agencijama koje podupiru razvoj malog i srednjeg poduzetništva, jedinicama lokalne samouprave te međunarodnim financijskim institucijama. (Ploh, 2017; 65)

Grafikon 3. Najvažniji udjeli malih poduzetnika u vrijednosti za sve poduzetnike



Izvor: Vlastita izrada autora prema podacima iz FINA-e, preuzeto 08.08.2019.

U predmetu naprijed navedenog Rimac Smiljanić i Pepur (2012; 367) proveli su istraživanje o utjecaju globalne krize na razvoj poduzetništva u Republici Hrvatskoj s naglaskom na mala i velika poduzeća. Rezultati istraživanja ukazuju na to da se dostupnost financiranja malih poduzeća od strane banaka pogoršala nakon krize te da su se poduzetnici okrenuli alternativnim izvorima financiranja. Isto tako istraživanjem je obuhvaćena i likvidnost malih poduzeća što ujedno utječe na profitabilnost. Nadalje zbog povećanja krize došlo je i do problema prilikom otplate kredita, odnosno došlo je do pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja banaka. Banke u takvim uvjetima smanjuju svoju kreditnu aktivnost, oslanjaju se na vlastite izvore financiranja, poštuju kreditne standarde te podižu cjenovne uvjete kreditiranja. U takvim uvjetima mali i srednji poduzetnici nastoje se osloniti na druge dostupne izvore financiranja. (Ploh, 2017; 76)

5.1. Mogućnosti financiranja

Da bi domaće investicije porasle potrebno je ojačati investicijski potencijal u djelu malog i srednjeg poduzetništva kroz razvoj tržišta rizičnog kapitala te davanja poticajnih sredstava za investicije koje će dovesti do unaprjeđenja poslovanja. Poduzetnike je potrebno educirati kako na najbolji mogu način koristiti financijska sredstva kojima se ne zadužuju te kako razmijeniti znanja i iskustva u suradnji s poslovnim anđelima te fondovima rizičnog kapitala, a sve to s ciljem da se stvori pozitivna ulagačka klima, da se razvije industrija fondova rizičnog kapitala koja će biti generator novih industrija i jačanja poduzetništva. (Web izvor: business-extreme.com, preuzeto 27.05.2019.)

Izvori financiranja poduzeća prema roku raspoloživosti mogu biti:

- kratkoročni
- srednjoročni
- dugoročni. (Web izvor: efos.unios.hr, preuzeto 04.12.2019.)

Gledajući s druge strane, izvori financiranja prema porijeklu mogu biti sljedeći:

- unutarnji izvori (uplate vlasnika, amortizacija, akumulirana dobit, naplata glavnice, dugoročni plasmani) koje je stvorilo samo poduzeće
- vanjski izvori (kredit, faktoring, leasing, izdavanje obveznica, financijska sredstva odobrena na temelju raznih projektnih natječaja) koji se pribavljaju izvana. (Ploh, 2017; 77)

Nadalje, postoje i alternativni izvori financiranja poduzeća koji obuhvaćaju sljedeće:

1. Financiranje projekata koje se koristi kada je projekt rizičan, sa ili bez financijskog sporazuma kod kojeg zajmodavac ima pravo regresa prema zajmoprimcu samo u određenim okolnostima.
2. Garantne zajmove koji podrazumijevaju zajmove za koje jamči država, banka ili garantna agencija., te subvencionirane zajmove kod kojih država ili agencija za razvoj plaća dio kamata i tako stimulira poduzetnika.
3. Financiranje vrijednosnim papirima koje podrazumijeva prikupljanje financijskih sredstava emisijom dionica ili obveznica. Iako izgleda privlačno, izlazak poduzeća na burzu je vrlo kompleksan proces i zahtijeva priličnu dozu opreza. S jedne strane, povećava reputaciju poduzeća i omogućava svjež kapital, a s druge strane poduzeća podliježu regulativi, očekivanju dioničara kojima je primarni uvjet rast poduzeća i isplata dividendi te dolazi do razvodnjavanja vlasništva.
4. Financijske derivate (opcije, forward i futures ugovori),
5. Rizični kapital (formalni i neformalni). (Ploh, 2017; 77)

Poseban izvor financiranja predstavljaju Fondovi za gospodarsku suradnju u Republici Hrvatskoj. Fondovi za gospodarsku suradnju propisani su Zakonom o alternativnim investicijskim fondovima („Narodne novine“ br. 21/18) koji je stupio na snagu u srpnju 2013. godine te posluju kao alternativni investicijski fondovi rizičnog kapitala s privatnom ponudom. Trenutno je u Republici Hrvatskoj pet takvih fondova koji su dobili odobrenje za rad od strane Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga:

- Honestas FGS
- Nexus FGS
- Nexus FGS II
- Prosperus FGS
- QaustusPrivateEquity Kapital II.

Tabela 2 Fondovi za gospodarsku suradnju u RH

FONDOVI ZA GOSPODARSKU SURADNJU U RH			
Fondovi rizičnog kapitala	Društvo za upravljanje	Planirana veličina fonda (mil.kn)	Neto imovina (mil.kn)
Honestar FGS	HonestasPrivateEquity Partneri d.o.o	155.000.000	12.368.167
Nexus FGS	Nexus PrivateEquity Partneri d.o.o	380.000.000	266.279.345
Nexus FGS II	Nexus PrivateEquity Partneri d.o.o	600.000.000	111.556.916
Prosperum FGS	ProsperusInvest d.o.o.	340.000.000	222.052.622
QaestusPrivateEquity Kapital II	QaestusPrivateEquity d.o.o.	540.000.000	259.191.863
Ukupno			871.448.913

Izvor: vlastita izrada autora prema web izvorima

Prema podacima objavljenim na HBOR-u u 2015. godini donesene su odluke za ulaganje u četiri projekta, a izvršena su tri ulaganja u ukupnom iznosu od 189 mil. kuna od čega se 50% odnosi na udio Republike Hrvatske. Za jedno ulaganje sredstva još nisu isplaćena. Sredstva su uložena u društva koja posluju u sektoru turizma i bankovnom sektoru. Poduzeća koja su bila predmet ulaganja ukupno su zapošljavala 1210 radnika. (Web izvor: hbor.hr, 04.06.2019.)

Tabela 3 Ulaganje fondova za gospodarsku suradnju (2012-2015)

Godina	Broj projekta	Iznos ulaganja	Sektor	Ukupan broj zaposlenih
2012.	6	243,34	IT sektor, financijska, drvena, tekstilna i kemijska industrija	829
2013.	7	340,50	drvena industrija, građevinska industrija, turizam, sektor obnovljivih izvora energija	1719
2014.	7	250	IT sektor, drvena industrija, poljoprivreda, tekstilna industrija	1072
2015.	4	189	sektor turizma, bankovni sektor	1210

Izvor: vlastita izrada autora prema HBOR-u, preuzeto 04.06.2019.

5.1.1. Trgovački kredit

Trgovački kredit je jedan od glavnih izvora financiranja pogotovo mikro i malih poduzeća. Koriste se zbog nemogućnosti dobivanja bankarskih kredita, te troškova i kompleksnosti bankarskih kredita. Trgovački kredit je oblik kredita kojeg dobavljači odobravaju kupcima, na način da isporučuju robu uz mogućnost naknadnog plaćanja unutar odobrenog razdoblja. Iz prethodno navedenog jasno je da je trgovački kredit povezan sa obrtnim kapitalom, točnije njegovom komponentom - upravljanje obvezama prema dobavljačima. Uvjete plaćanja određuje dobavljač.

Prednosti ovog kredita su neformalnost, fleksibilnost i liberalnost, dok se kao glavni nedostatak navodi skupoća, tj., trgovački kredit je vrlo skup izvor financiranja. (Vidučić, 2005; 86)

Tabela 4 Kreditiranje malih i poduzeća od strane Hrvatske banke za obnovu i razvitak, 2011. – 2015. godine

Godina	Broj odobrenih kredita	Iznos	% u ukupnom broju malih poduzetnika	Broj kreditnih programa
2012	1352	4,6	83%	24
2013	1080	3,5	86%	23
2014	728	2,1	82%	21
2015	2147	3,2	94%	26

Izvor: vlastita izrada autora prema Godišnjem izvješću HBOR-a za 2015., 2014., 2013., 2012. godinu, preuzeto 10.06.2019.

5.1.2. Faktoring

Faktoring je oblik kratkoročnog financiranja na temelju otkupa nedospjelih potraživanja, pri čemu se otkupljuju potraživanja koja u pravilu imaju rok dospeljaca do 120 dana. To je, zapravo, posao financiranja robnih potraživanja, izvoznog ili uvoznog posla preko faktora kao posebne organizacije koji klijentu osigurava naplatu i pomaže mu da lakše upravlja potraživanjima. Faktoring je osiguranje kredita dodjelom potraživanja od kupaca, koje poduzeće zapravo prodaje faktoru s regresom mjenice ili bez njega, ovisno o vrsti ugovorenog aranžmana. U financijski razvijenom svijetu faktor izdaje čekove kojima se odobravaju računi potraživanja. Sve veće banke u Hrvatskoj u svojoj ponudi imaju uslugu faktoringa. (Pešić, 2011; 43)

Prema Vidučić (2005; 5) prednosti faktoringa su sljedeće:

- mogućnost korištenja različitih usluga faktora (financiranja, osiguranja kredita i financijskog menadžmenta)
- fleksibilnost (budući se kod povećanja prodaje povećavaju i primici po osnovi faktoringa)

S druge strane, faktoring ima i nedostatke:

- viši troškovi
- gubitak kontakata s kupcima i povećani troškovi komuniciranja
- gubitak reputacije (jer neki još uvijek smatraju da ga koriste tvrtke koje imaju probleme s likvidnošću). (Vidučić, 2005; 5)

5.1.3. Leasing

Najčešći oblik financiranja poduzeća u Republici Hrvatskoj je leasing. Leasing, kao način financiranja malih i srednjih poduzeća, pravni je posao u kojem davatelj leasinga na temelju kupoprodajnog ugovora s dobavljačem objekta leasinga stječe pravo vlasništva na objektu leasinga i primatelju leasinga na temelju ugovora o leasingu odobrava pravo korištenja tog objekta leasinga na određeno razdoblje, a ovaj za to plaća određenu naknadu. (Poljičak, 2010; 172)

Predmetom leasinga mogu biti razne vrste vozila (osobna, teretna, dostavna, građevinska), poljoprivredna mehanizacija, poslovni prostori, informatička, medicinska, dentalna i ostale vrste opreme. Za razliku od bankovnog kredita gdje se otplata kredita osigurava iz novčanog toka poduzeća, kao primarnog izvora otplate, te iz instrumenata osiguranja, kao sekundarnih izvora otplate, leasing je orijentiran na sposobnost primatelja leasinga da predmetom leasinga generira buduće novčane tokove iz poslovanja. (Gallardo, 1997;1)

Poduzeća biraju leasing iz nekoliko razloga:

- Omogućuje poduzeću da zadrži gotovinu za ispunjavanje zahtjeva na dnevnoj bazi umjesto da ograniči njeno korištenje na opremu ili na financiranje imovine s brзом amortizacijom kao što su vozila
- Porezne prednosti koje variraju ovisno o opremi koja se daje na leasing, o troškovima i o vremenskom oblikovanju ciklusa financijske godine poduzeća
- Omogućuje poduzeću da obnavlja opremu na troškovno učinkovit način, kako se tržište razvija i kako oprema postaje zastarjela, čime poduzeće postaje konkurentnije
- Početni troškovi i mjesečna plaćanja su niski
- Leasing omogućuje srednjoročno i dugoročno financiranje
- Moguće je ugovaranje zamjene "staro za novo" ili kupnje pri isteku leasinga. (Cvijanović i sur., 2008; 84)

5.1.4. Financiranje vlastitim kapitalom

Financiranje vlastitim kapitalom u pravilu se obavlja vlastitim kapitalom vlasnika, a često i obitelji. Mogućnost financiranja vlastitim vanjskim kapitalom ovisi o razvitku domaćeg financijskog sustava, a odnosi se na financiranje javnom emisijom dionica ili iz privatnih izvora. (Vidučić, 2005; 5)

5.1.5. Fondovi rizičnog kapitala i poslovni anđeli

Fondovi rizičnog kapitala predstavljaju fondove specijalizirane za ulaganje u mala i srednja brzorastuća poduzeća. Ulaganje se ostvaruje kroz vlasničke uloge, zbog čega se mijenja i upravljačka struktura poduzeća. Postojanje fondova rizičnog kapitala je ključno za poticanje inovacija i gospodarskog rasta. Rizični kapital je usmjeren na ulaganja u nova poduzeća s visokim potencijalom rasta koji nosi i visoki rizik, što je jedan od obilježja malog i srednjeg poduzetništva. Poslovni anđeli su uspješni i iskusni poduzetnici i voditelji koji uz svoj novac u poduzeće investiraju i znanje i vještine koje posjeduju. Spremni su ulagati u start-up projekte visokog rizika za koje vjeruju da imaju potencijal rasta. Glavno obilježje poslovnih anđela je da ulažu u sektore koje razumiju, kao i geografsko područje kojeg poznaju. (Web izvor: cepor.hr, preuzeto 04.07.2019.)

Tabela 5 Investicije Hrvatske mreže poslovnih anđela, 2008. – 2015. godine

Godina	Broj projekta/investicija	Iznos	Prosječan iznos investicije
2008	2	9.150.000 kn	4.575.000 kn
2009	3	1.029.000 kn	343.000 kn
2010	2	1.131.500 kn	565.750 kn
2011	3	2.634.100 kn	526.820 kn
2012	5	Podatak nije dostupan	
2013	2	Podatak nije dostupan	
2014	3	494.000kn	494.000 kn
2015	1	684.000 kn	171.000 kn
Ukupno	22	15.472.600 kn	402.975 kn

Izvor: Vlastita izrada autora prema CEPOR-u, preuzeto 10.06.2019.

5.2. Ograničenja financiranja

Unatoč tome što su mala poduzeća veliki generator za razvoj gospodarstva nalaze se u izuzetno nepovoljnom položaju kada je riječ o dobivanju financijskih sredstva. Praksa bilježi kako se susreću s otežanim pristupom kapitalu, odnosno neprihvatljivim uvjetima financiranja. Sve naprijed navedeno je produkt pravnih i zakonskih ograničenja. Glavni izvori financiranja malih poduzeća su vlastita sredstva, sredstva od individualnih investitora, te sredstva banaka koja su u manjoj mjeri zastupljena. Zbog poslovanja banke se teže odlučuju na odobravanje većih plasmana, odnosno podižu kamatne stope budući da percipiraju značajniji rizik. Isto tako osim prepreka koje nameće zakonska regulativa i banke, bitno je naglasiti da se ograničenja odnose i na administrativne prepreke, skupu proceduru start-up faze, neefikasan pravosudni sustav, obrazovni sustav, uknjižbu imovine, otežane uvjete dobivanja kredita, visoke kamatne stope i slično. (Grgić i sur., 2010; 73)

U odnosu na velika poduzeća, mala poduzeća nemaju izraženiju povezanost sa bankama, te također nemaju veće poslovne jedinice koje zapošljavaju velik broj ljudi, što znači da može postojati problem sa kašnjenjem plaćanja u proračun i sl.

6. PODUZETNIČKO INVESTIRANJE

Investicijom se označava bilo kakvo ulaganje, primarno novčanih sredstava, radi stjecanja određenih ekonomskih koristi, odnosno profita. Pri tome se može ulagati u financijske oblike imovine i s njima izjednačene investicije ili pak u realne oblike imovine koji omogućavaju ostvarivanje ekonomskih koristi odnosno profita kroz određene produktivne poslovne aktivnosti. (Web izvor: mingo.hr, preuzeto 11.07.2019.)

Pri investicijama je važno naglasiti kako investiranje ne donosi zaradu odmah, već je potreban protok određenog vremena da se vidi isplativost investicije i njena zarada. Isto tako, potrebno je odricanje danas da bi se ostvarili ciljevi sutra.

Investiranje se može definirati s različitih aspekata. U ovom konkretno valja razmotriti poslovne investicije s razine procesa budžetiranja kapitala investicijskih projekata odabirom različitih kriterija o izboru investicijskih projekata; s ekonomskog aspekta kao vrijeme u kojem se resursi ne koriste za potrošnju već se koriste za buduću proizvodnju; s financijskog aspekta kao ulaganje u različite vrijednosne papire; s aspekta osobnih financija kroz proces izlaganja osobne štednje riziku i očekivanju iz rizika izvedenih prinosa; u smislu nekretnina ulaganje u rezidencijalne ili poslovne nekretnine s ciljem stjecanja tekućih dohodaka ili kapitalnih dobitaka uslijed aprecijacije vrijednosti investicije. Investiranje i odluke o investicijama temelje se na konceptu budžetiranja kapitala. (Web izvor: mingo.hr, preuzeto 11.07.2019.) Spomenuvši pojam budžetiranja kapitala misli se na postupak provođenja analize i donošenja odluka o dugoročnim investicijama u realnu poslovnu imovinu društva.

Shodno naprijed navedenom investiranje može dati pozitivne i negativne rezultate. Investiranje koje daje pozitivne rezultate rezultira da poduzeća imaju vrijednost veću ili jednaku nuli, dok negativne investicije imaju negativnu sadašnju vrijednost. Razmatranje pozitivnih prinosa dijeli se na dva koncepta, pozitivne realne prinose i pozitivne apsolutne prinose. Pozitivni realni prinosi označavaju prinos na neku vrstu imovine koji nadmašuje prinose na usporedive vrste imovine, dok apsolutni pozitivni prinosi za benchmark uzimaju prinos na kratkoročne državne dužničke vrijednosne papire i trezorske zapise. Tako apsolutni pozitivni prinosi označavaju prinos koji nadmašuje prinos na trezorske zapise neovisno o smjeru i intenzitetu cjenovnih promjena imovine koja se nalazi u investicijskom portfoliju. U procesu budžetiranja kapitala financijski menadžer identificira investicijske oportunitete koji imaju veću vrijednost za poduzeće nego što je trošak njihovog stjecanja. Drugim riječima, predmetom izučavanja u procesu budžetiranja kapitala su čisti novčani tokovi koje generira upotreba neke imovine u odnosu na trošak stjecanja te iste imovine. Koncept budžetiranja kapitala temelji se pored procjene očekivanih novčanih tokova u budućnosti, na procjeni rizika prilagođene diskontne stope, tj. zahtijevanog prinosa. Ovdje se

uvodi koncept čiste sadašnje vrijednosti, tj. diferencijala sadašnje vrijednosti očekivanih novčanih tokova i investicijskog troška neke imovine, tj. projekta. Imovina ili projekt koji imaju pozitivnu čistu sadašnju vrijednost povećavaju bogatstvo običnih dioničara, tj. vlasnika te su prihvatljivi s aspekta rizika i nagrade. Tako se procjena veličine pritjecanja, dinamike te rizika ostvarivanja novčanih tokova nalazi u središtu budžetiranja kapitala, tj. odluka o investiranju. (Web izvor: agram-brokeri.hr, preuzeto 10.06.2019.)

U sklopu investicija Republike Hrvatske djeluje Sektor za investicije i poduzetničku infrastrukturu. On vodi poslove ali ujedno i koordinira aktivnosti koje su važne za poticanje investicija u gospodarstvu i razvoj poduzetničke infrastrukture. Za cilj ima ravnomjerni regionalni razvoj i zapošljavanje na teritoriju čitave Republike Hrvatske. U okviru Sektora djeluju dvije službe, a to su Služba za poticanje investicija i Služba za poduzetničku infrastrukturu. Služba za poticanje investicija obavlja poslove vezane uz planiranje i unapređenje mjera i politika, a sve to s ciljem da se povećaju ulaganja i konkurentnost u gospodarstvu. Na kraju krajeva, svaka investicija rezultira porastom zaposlenosti, boljim uvjetima proizvodnje, uvođenjem ili unapređenjem tehnologija i samim time utječe na razvoj gospodarstva kao cjeline. Služba za poduzetničku infrastrukturu obavlja poslove koji su vezani uz razvoj i unapređenje poduzetničke infrastrukture, a obuhvaća poduzetničke zone, poduzetničke potporne institucije i poslove vezane uz razvoj i poslovanje slobodnih zona u Republici Hrvatskoj. Svrha unapređenja poduzetničke infrastrukture je utjecaj na rast gospodarstva pravovremenom izgradnjom poduzetničke infrastrukture kako bi došlo do bržeg rasta poduzetništva, porasta investicija, zaposlenosti u okvirima područja unutar kojih se poduzetnička infrastruktura planira. (Web izvor: gospodarstvo.gov.hr, preuzeto 06.12.2019)

7. RAZVOJ TVRTKE WE-KR d.o.o. POMOĆU DUGOROČNIH INVESTICIJA

Tvrtka WE-KR d.o.o., sa sjedištem u Višnjici, osnovana je 26.01.2006. godine kod nadležnog Trgovačkog suda u Varaždinu. Osnivači su Ivan Križanec (50%), direktor tvrtke i jedina osoba ovlaštena za zastupanje, Franz Adolf Leers, imatelj poslovnog udjela (50%).

WE-KR d.o.o. je industrijsko poduzeće koje u svojoj djelatnosti konstruira, izrađuje i montira limene konstrukcije velikog volumena, pregradne zidove, hale i majstorske radionice, klimatizirane prostorije za montažu i velesajamske, kućišta za strojeve kao i panel sisteme za strojeve i postrojenja i na kraju industriju za uređaje za prozračivanje, te klima uređaje.

Na području metalne izgradnje WE-KR izrađuje tehnički visokovrijedne i zahtjevne obloge, prije svega za unutarnju izgradnju. Tu spadaju: obloge stropova, zidova, potpornih elemenata, pregrada, klima uređaja, kabina u dizalima, zidova iz čelika i stakla.

Tvrtka WE-KR d.o.o. ima za cilj učvrstiti i poboljšati tržišnu poziciju na europskom i američkom tržištu, povećati konkurentnost i uspješnost u poslovanju jedinim ispravnim načinom-daljnijim ulaganjem u nove tehnologije, istraživanje i razvoj te u konačnici sklapanjem dugoročnih ugovora koji jamče rast i razvoj. Ostvarenje postavljenih ciljeva doprinijet će zadržavanju postojećih i otvaranju novih radnih mjesta, te osiguranju socijalne sigurnosti zaposlenika, partnera, kupaca, dobavljača i njihovih obitelji. Nadalje, ulaganjem u nove tehnologije i tehnološke procese koji omogućavaju energetska učinkovitost osigurat će se proizvodnja s minimalnom mogućom emisijom CO₂.

Tvrtka WE-KR od svojeg osnivanja 2006.godine posluje u sektoru proizvodnje metalnih konstrukcija i njihovih dijelova. U godini osnivanja evidentirala je 15 zaposlenih, dok je tijekom 2013. godine prosječno zapošljavala 201 djelatnika sa kontinuiranim trendom rasta zaposlenosti sve do prekretnice koja se dogodila 2015. godine kada je zapošljavala prosječno 282 djelatnika i time stekla status velikog poduzeća s aktivom većom od 128 milijuna kuna te dobiti koja premašuje 25 milijuna kuna.

Povijesno gledano, 2008.godine tvrtka WE-KR d.o.o. sa svojim osnivačem i direktorom na čelu, gosp. Ivanom Križancem, odlučila je svoja slobodna sredstva uložiti u izgradnju i opremanje proizvodno-poslovne građevine u Poslovnoj zoni Ivanec. Krenulo se na gradnju proizvodne hale ukupne površine 1.300 m² te uredskog prostora ukupne površine 365,25m². Kako se u 2011. godini obujam poslovanja znatno povećao, nakon razrađenog plana u 2013. godini ponovno se radilo na građenju dodatnog prostora čime se površina

proizvodnog prostora popela na 4.275,10m², dok je uredski prostor proširen na 489,75m² pri čemu je bitno napomenuti kako je tek manji dio financiran iz vlastitih izvora sredstava, dok je većinu investicija pokrio program regionalnih potpora za razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Cijelo vrijeme svog poslovanja tvrtka ne koristi druge oblike financiranja, osim vlastitih sredstava te bespovratnih sredstava.

Sva predmetna ulaganja, uključujući ulaganje u zemljište, izgradnju proizvodno-poslovnih pogona, njihovo opremanje i ulaganja u strojeve i opremu rezultirala su većim proizvodnim kapacitetima, povećanjem broja zaposlenih, većom kvalitetom vlastitih proizvoda i usluga. Dodatne koristi uvođenja novih tehnologija imale su pozitivan učinak u očuvanju i zaštiti okoliša, te smanjenju potrošnje energije. U razdoblju od osnivanja do danas tvrtka se uspjela pozicionirati na tržištu i sklopiti dugoročne ugovore koji jamče rast i razvoj tvrtke, i što je još važnije zadržavanje radnih mjesta.

Među najvažnijim provedenim projektima i pokazateljima razvojnih mogućnosti tvrtke WE-KR d.o.o. izdvajaju se neke od njih:

- **„GAZELE 2012“**- Tvrtka WE-KR d.o.o. prepoznata je i svrstana u 10 najboljih tvrtki, izvoznika, a od strane MINPO dodijeljena joj je maksimalna bespovratna potpora „de minimus“ u iznosu od 700.000,00 kn. Upravo zahvaljujući maksimalno dodijeljenoj potpori u ime projekta Gazele 2012. tvrtka WE-KR d.o.o. odlučila se na kupnju većeg i tehnički jačeg i zahtjevnijeg stroja za savijanje limova. Učinci ovog ulaganja se osjete u svakodnevnom radu, povećanju kapaciteta i rezultata poslovanja.
- **Operativni program regionalnih potpora za ulaganje u opremu za 2013. godinu**- Tvrtki WE-KR d.o.o. od strane Ministarstva gospodarstva RH dodijeljena je maksimalna potpora u iznosu od 2.000.000,00 kn, a koja se odnosi na modernizaciju tehnološkog procesa WE-KR d.o.o. u segmentu bijelog inox čelika tankih profila. Riječ je o CNC stroju za rezanje, bušenje i obradu profila za konstrukcije.

Projektini tim i tvrtka primili su i cijeli niz priznanja i nagrada za svoj uspjeh u radu, a neke od njih su:

- Nagrada za najuspješnijeg srednjeg poduzetnika na XVII. Nacionalnom savjetovanju o gospodarstvu i poduzetništvu od strane MINPO, svibanj 2013.
- Nagrada za najuspješnijeg malog poduzetnika dodijeljena je i od strane HGK Varaždinske županije u siječnju 2014.godine. (Izvor: vlastita obrada autora prema obavljenom intervjuu s poduzetnikom, 26.06.2019.)

WE-KR je pozitivan primjer kako pomoću investicija, stalnog ulaganja, praćenja trendova na tržištu opstati, uspjeti u vrijeme kada se ne zna što novo jutro donosi. Samo ustrajnost i tim savjesnih ljudi mogu voditi tvrtku ka napretku. Pomno izrađeni planovi investiranja, promišljene prijave na projekte koji nude bespovratna sredstva velika su pomoć onima koji će to iskoristiti na pametan način, za bolje sutra tvrtke i ostalih dionika. Samim time, tvrtka se izdvaja od svojih konkurenata, penje se prema vrhu ljestvice. Od konkurenata mogu se izdvojiti Itasd.d, Metalska industrija Varaždin d.d., Statoplastd.o.o, Kostwein d.o.o. koji posluju u blizini tvrtke, no teško je vršiti usporedbu istih iz razloga što su naizgled toliko slični, a u stvarnosti toliko različiti i nemjerljivi. Od svih navedenih WE-KR izvodi najveći broj operacija te obavlja najveći broj registriranih djelatnosti.

Metaloprerađivačka industrija ima velik značaj za sjeverozapad Hrvatske. Razlog tome leži u činjenici da upravo taj dio Hrvatske školuje stručnjake na području strojarstva ali i industrije u globalu što je opravdano obzirom na uvjete investiranja te infrastrukturu.

8. ZAKLJUČAK

Konkurentnost između malih i velikih poduzeća je područje koje je u natjecateljskom okruženju oduvijek privlačilo pažnju. U natjecateljskom udruženju država uvijek daje prednost velikim poduzećima a karakterizira ih: visoka razina štednje uz nisku kamatnu stopu za investicije, pravo vlasništva, pravo upravljanja dobrima te tehnološka motivirana i predana radna snaga za koju se podrazumijeva da je visokoobrazovana.

Veliku ulogu u balansiranju konkurentnosti među naprijed navedenim kategorijama imaju Hrvatska banka za obnovu i razvoj i Europska investicijska banka. Naime Hrvatska banka za obnovu i razvoj od 1992. godine ima osnovnu zadaću, a to je poticanje razvitka hrvatskog gospodarstva. Hrvatska banka za obnovu i razvoj ima ulogu kreditiranja, odnosno podržavanja ideja malih poduzetnika da uspiju u konkurentnom okruženju. Predmet poslovanja Hrvatske banke za obnovu i razvoj je financiranje obnove i razvitka hrvatskoga gospodarstva, financiranje infrastrukture, poticanje izvoza, potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva, poticanje zaštite okoliša te osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika. S druge strane Europska investicijska banka također ima ulogu koja vodi ka proširenju i davanju podrške malom i srednjem poduzetništvu i to usredotočena je na četiri osnovna područja: inovacije i vještine, mala poduzeća, infrastrukturu i klimu i okoliš. Mišljenja je kako su mala poduzeća važni pokretač za rast i razvoj, inovaciju, povećanje broja zaposlenosti. Stoga i jedna i druga banka svoju aktivnu podršku daju malom poduzetništvu. Ipak kada je riječ o financiranju malih poduzetnika u odnosu na velike poduzetnike evidentno je iz svega napisanog u diplomskom radu kako su mala poduzeća u odnosu na velika poduzeća u podređenom položaju.

Naime, mala poduzeća su kreditno ograničena jer im ukupna aktiva ne prelazi 32.500.000,00 kuna, prihodi 65.000.000,00 kuna a broji do 50 zaposlenika. S druge strane velika poduzeća imaju ukupnu aktivu višu od 130.000.000,00 kuna, prihode više od 260.000.000,00 kuna a broj zaposlenih je poviše 250. Shodno tome kreditna sposobnost, odnosno mogućnost financiranja i investiranja je ograničena kada su u pitanja mala poduzeća, unatoč tome što statistika broji veći broj zaposlenih u malom poduzetništvu nego u velikom poduzetništvu.

Izvori financiranja u poduzetništvu mogu biti različiti, odnosno mogu biti kratkoročni i dugoročni. Shodno tome mogućnosti financiranja se odnose na trgovačke kredite, faktoring, leasing, financiranje vlastitim kapitalom te financiranjem iz fondova rizičnog kapitala i poslovni anđeli.

Kroz primjer tvrtke WE-KR d.o.o. vidljiv je pozitivan učinak ulaganja u dugotrajnu imovinu. Ulaganjem u izgradnju proizvodno-poslovnih prostora, kupnjom dodatnog postrojenja otvorena su i nova radna mjesta što je veliki plus na osiguranje socijalne sigurnosti ljudi. Tvrtka je duži niz godina poslovala u sektoru malog poduzeća, borila se biti na vrhu ljestvice što se tiče metaloprerađivačke te industrije metala što joj je i uspjelo, a sada konkurira s velikim tvrtkama.

Mišljenja sam kako u našoj sadašnjici, u teškim uvjetima rada i zapošljavanja treba poticati jačanje gospodarstva. Potrebno je pomoći potencijalnim poduzetnicima koji se žele upustiti u poslovne vode, dati im poticaj i vjetar o leđa kako pri samome početku, tako i tokom njihova djelovanja na poslovnoj sceni. Naravno, onima koji imaju opravdanu podlogu za dobivanje bilo kakvih vrsta potpora i slično. Kako je čovjeku potrebno vrijeme da iz malog stasa u velikog, odraslog čovjeka, da napreduje, tako je i sa tvrtkama. Od samog početka moraju biti u korak s vremenom, rekla bih čak i korak ispred vremena, pratiti stanje na tržištu, investirati, mijenjati se i prilagođavati tržišnim uvjetima kako bi bile konkurentne i napredovale u svakom segmentu svog djelovanja.

POPIS LITERATURE

1. Cvijanović, V., Marović, M. i Sruck, B.(2008): *Financiranje malih i srednjih poduzeća*, Zagreb Binoza Press ., str. 84.
2. Gallardo, J. (1997) *Leasing to supportsmallbusinessesandmicroentreprices*. World Bank Policy Research WorkingPaper No. 1857. Washington D.C.: World Bank, str 1
3. Leko, V. (2012) *Relativno značenje financijskih institucija*, u Jakovčević, D. i Krišto, J. (ured) *Industrija osiguranja u Hrvatskoj-promjene i okruženju, novi proizvodi, regulacija i upravljanje rizikom*, Zagreb: Grafit-Gabrijel, str. 5.
4. Pešić M.(2011): *Financiranje malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj*, *Ekonomski vjesnik* 24 (2011), 2, str. 431
5. Pirić, V. (2008.) *Utjecaj korporacijskih komunikacija na imidž i konkurentnost poduzeća*. *Market tržište*. Vol. 20. No. 2. Prosinac 2008. Str. 149.-162.
6. Ploh M. (2017.) *Ograničenja i mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj*, *Stručni rad, fip / Volume 5 / Number 1 / 2017*
7. Poljičak, A. (2010) *Leasing kao izvor financiranja*. *Računovodstvo i financije*, 2, str. 172.
8. Rimac Smiljanić, A. i Pepur, S. (2012) *Financial crisis, SME financingandtheirperformance*, u Lovreta, S., Jančićević, N. i Petković, M. (ured.) *From Global Crisis to EconomicGrowthWhichWay to Take?*, *FacultyofEconomicBelgrade*, str. 367.
9. Stojanović, A. i Krišto, J. (2016) *Učinkovitost financijske strukture i razvoj unije tržišta kapitala*, u Stojanović, A. i Šimović, H. (ured), *Aktualni problemi i izazovi razvoja financijskog sustava*, *Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet*, str. 4.
10. Škuflić, L. (1999.), *Međunarodna- strateška orijentacija i trgovinska politika Republike Hrvatske: doktorska disertacija*, Rijeka: Ekonomski fakultet
11. Vidučić, Lj. ur. (2005.): *Mala i srednja poduzeća; Financijski, računovodstveni i pravni aspekti osnivanja i poslovanja*, *Ekonomski fakultet u Splitu*, str. 5
12. Vietor, R. H. K. (2010.) *Kako se zemlje natječu*. Zagreb: Mate d.o.o

Web izvori:

1. Agram brokeri investicija, dostupno na <https://www.agram-brokeri.hr/default.aspx?id=25989> (06.12.2019.)
 2. Službena stranica EIB, dostupno na <https://www.eib.org/en/index.htm> (18.05.2019.)
 3. Europski fondovi EU, dostupno na <https://www.europski-fondovi.eu/>, (04.12.2019.)
 4. Službena stranica HBOR, dostupno na: <https://www.hbor.hr/> (17.05.2019)
 5. Službena stranica Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta, dostupno na: <https://www.mingo.hr/page/kategorija/investicije-1-2-3> (04.12.2019.)
 6. OECD (2001). OECD Manual: Measuring Productivity. Measurement of aggregate and industry – level productivity growth, dostupno na: <http://www.oecd.org/dataoecd/59/29/2352458.pdf> (15.05.2019.)
 7. Partnerstvo za razvoj, dostupno na: <http://www.partnerstvo-razvoj.net/files/file/pdf/Poduzetnistvo/Sto-je-potrebo-znati/2.Naj%20de%20A%20i%20oblici%20poduze%20a.pdf> (10.09.2019.)
 8. Program za konkurentnost poduzetništva i MSP-a (COSME Programme for the competitiveness of enterprises & SMEs), dostupno na : <https://strukturnifondovi.hr/program-za-konkurentnost-poduzetnistva-i-msp-a-cosme-programme-for-the-competitiveness-of-enterprises-smes/> (04.12.2019.)
 9. Mogućnosti financiranja malih poduzeća, dostupno na: <https://hr.business-extreme.com/small-business-finance-options> (27.05.2019.)
-
1. Zakon o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak („Narodne novine“ br. 138/06, 25/13)
 2. Zakon o alternativnim investicijskim fondovima („Narodne novine“ br. 21/18)
 3. Zakon o računovodstvu („Narodne novine“ br. 78/15, 134/15, 120/16, 116/18)
 4. Zakon o poticanju ulaganja („Narodne novine“ br. 102/15, 25/18, 114/18)

POPIS SLIKA

Slika 1 Klaster konkretnosti u poduzetništvu	8
Slika 2 Shema makroorganizacije HBOR-a.....	13

POPIS TABLICA

Tabela 1 Osnovni podaci o HBOR-u	11
Tabela 2 Fondovi za gospodarsku suradnju u RH.....	21
Tabela 3 Ulaganje fondova za gospodarsku suradnju (2012-2015).....	22
Tabela 4 Kreditiranje malih i poduzeća od strane Hrvatske banke za obnovu i razvitak, 2011. – 2015. godine	23
Tabela 5 Investicije Hrvatske mreže poslovnih anđela, 2008. – 2015. godine	25

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Ulaganje EIB u periodu 2000-2010.	14
Grafikon 2. Struktura poduzeća prema velični za 2016. PPDS i RH	16
Grafikon 3. Najvažniji udjeli malih poduzetnika u vrijednosti za sve poduzetnike.....	18